

— ① —

НИИТИНИҢ МАЛЫН ХҮРЧАГАЙ КЫШАЖЫРАР ЭҢ ХАРЫСАЛГАЛЫГ ҮЕ

Мал ажылында эң харымсалгалыг үе болза, кыштаглааш-кын болуу билингир. Ол айтырыг хар кылым дүжөр, соок улут, кыжы үргүчүлүдиг бистин «Тоора-Хем» совхозка оша харымсалгалыг. Оон ийай бистин совхозтун мал турлаг-лары Би-Хем райондан агаалаш, Улут-Хемин багытта, Моол Арат Республиканын кызыгаарыга чедир 400 ажыг км, Каа-Хем райондан агаалаш, Красноярск крайга, Иркутск об-ласка, Бурят АССР-ин кызыгаарыга чедир 300 ажыг км дегем девишкери ээлеп турар.

Бо чылын совхозтун бүтү 40 ажыг кыштагдарында 17 кезек черге 2300 инек, 14 кезек черге 7000 хире шээр мал, 4 кезек черге 1300 чыгы, 6 кезек черге 7500 ийи мал бажылаатынган, оң иштине 10 муң хире мал азыралга кыштаар.

Совхоз Сайлыг-Холде семиртилгеде 150 шары, Куштут-Кежиге 100 молдурга, Толбула 1000 баш хой, Талыла 100 бызаа кирер кажаалары чар черлерге кожуруп туту-

лаан болгаш Моюнде чаа инек кажаазы, Арбука хой кажаа-зын, Ээр-Мюсте өшкү кажаазы тутулаан.

Мал кажааларынын болгаш чуртталга бажынаарынын сеп-теге, чыгылаашкыны база кылдыган. «Совет Тыва» сал-дырга мал кажаалары септээр 10 киж и составтыг брига-да майдан бээр ажылдан келгенден эки көргүзүлгү болуш ту-рар. Кыштагдары септе белеткээр ажилга хойжу эш Луз-жук, инек каларчымы эш Сансар-оол база эш Мангыр олар идикпейлиг киришкен.

Бо чылын совхозта мал чечиниа белеткен эртен чылдар-дан дээр болган. Бо чылын мал чечинге 230 тонна сенж, 26 тонна будук-бүрү немей белеткетиинген. Белеткен мал чечинден ылангыя силостун 60 хуу азы 4000 тонна хирезин кыштагдар чанында белеткен.

Кылаан ажалдар-биле калы, мал кыштагдарыныкы-нында чедир кылдынмаан чүүлдер база хой. Кызыл-Арыда

чуртталга бажыны чедир септеттимен, Хойлут-Мюсте, Чу-муртуга, Танмалыкта, Доруг-Холде чуртталга бажынаары-нын шынары багай, дакпыш, сонгаларынын ийги калды чок, 31 бажында печка кылдынмаанымдан демир суугулар хевээр.

Чамдык колданаарда мал чегерер кормушкалар, хоопшалар чедиршес, шаараш кажаалар чедир кылдынмаан. Кыштагдар белеткөөгүнө чамдык малчынар киришпей, үтүмек сеп-тегелери бестин өске кижилерге кылдырып турар. Ша-кындыг хоюн-биле инек каларчымы эш Дондушка, өшкү ка-ларчымы эш Зарилге олар кажаалары бестин өй-шаала аш-таваан. Ол ышаш чамдык малчынар боттарынын колдана-рын, чуртталга бажынаарын арыг-шевер тутнас чорук бар.

Кыштагдарынын организастыг эртерери чүдө чыгыг кажаалардан эвес, малды чеч, суугат-биле таарыштыр ханды-рарында база чугула хамааржыр. Ындыг чүве болганда бар

мал чечин шын хуваары, ону төтөгелези, малды дус болгаш концентрат чечер-биле хандыраар чугула со-ругаларынын бирээни. Ынчанга бо чылын 100 тоннадан эвээр эвес концентратты, 60 тонна хире дусту Кызылдан баштайгы кыжык орук-биле сөөртүр апаар.

Бистин совхозтун девишкери уагт, ылангыя ийи болгаш чыгыг колданаары совхоз төвүндө 250—300 км ырак тура-рын барымдалаш, келир чылдан өгөлөп совхозка ийи хире мал өмчүнүн немей бээрин Келээ ажил-агыг министрствозу шийтирлээр күзөгүнчү.

Чер оларын күзүн, кыжын, чазын шын ажыгдары-биле таарымчалыг хонштарга чуртталга бажынаары, сори кажаа-лар тударын келир чылдан өгөлөп боттандыраар. Бо чылын мал кыштагдарынын организастыг эртерери-биле калы, малчынаарын өөредилгезин чер болганга организастаар, ылангыя фермаларга ол талазы-биле бөлүмүнери тургузар.

Мал кыштагдарыныкынын үезинде малчынаарын кул-тура-масыг кетчелер-биле хандыраар, салыг, эмнеге, амы-дырал хандырылга албан черлеринин ажылын анаа таарыш-тыр тургузар чорук чугула. Тоску беш чылын баштайгы чы-лында ниитинин малды, хире кыштагдарынын совхоз-тун малчынаары, келээ ажил-агынын тускай өрөөмүгери боттарында хамааржыр бүтү-ле чүүлдерин кылар.

В. ТАМДЫН-ООЛ,
совхоз директору.

«Кызыл-Тук» колхозтун төвүндө 170 километр ырак Убаа-Нур кыдында белет-кен сикенин кыштагдары сөөртүрү ам дооступ турар. Колхозтун анча бажылаан автоколхозны эки ажалдаан.

ЧУРУНТА: Колхозтун мурнакчы чо-лаачымы Сергей Монгуш сикен сөөр-түлгезинде.

КЫШТАГЛАШКЫНДА ДҮВҮРЕНЧИГ БАЙДАЛ

Кыш келген дээрин хере-чилешпаан, хоюн, кыркык хар чапкан. Чамдык черлер-де чаш хар күсүк хун кара-ныч чылыгыга эрий берги-лөө. Арга иштине, колго черлерде доштаалдыр доңуш, болушу эртер хоюн чогуш багыткан-даа чүве дег, ак чашт чыгыпшаан.

Халкынар, дыттар үнгүлөн шаараш арга ишти-биле эр-тен, шоолут иретинмезин оруктан үнүп нелеринске, аламыста ажим ортулашта мал кажааларынын, ийи ба-жынын барааны көстү бер-ди. «Тилеелге» совхозтун Би-че-Шамбалыга молдургалар кыштаар турала ол.

Сонгаары ошак кара кыл-дыр ойлуугулай бергилезин эр-ти канчаа чанында сарыг «ДТ-75» трактор чер сүре-идер улут доора бизин мур-нунда көдүрүп алган, күчү-дүгү мотору-биле чери сирти-дедир шимчешпаан, оожук соостоп чор. Кажаанын экинде ажалдаан ийи кижинин барааны козулдуг. Бис оларын чанынга барып, доктап турутуусу. Мендичекип, чугалакы

бердирис. «Тилеелге» мол-дурга кадарчылары Ондар Шакар-оол биле Монгуш Серенмаа олар болду.

— Кышпа кайы хире белет-кенин тур силер?
— Белеткен пат ийи-дээш, Ондар Сайым-оолович камааже холу-биле айтыт.— Бо кажааны көрүпөр даан. Сонгалары ойбак, буступ дү-жер четкеч, эрти. Септеге ам-даа кылдынмаан, аттыг чү-ве ийи бо.

— Бо трактор канчаа лаш-тыла чыдар док олекти көн-дөй үстүрүп дээш, бөгүн чаа келди. Шынажыла-деп, каларчымын эки Монгуш Се-ренмаа чугага киришти.

— Септеге дугайында ай-тыргымы совхозтун дирекция черинге тургусуан силер бе?

— Септегени кылдырып берзин деп, бола мал бригади-ри Ондар Хаажыкынага каш-даа узда чугалаан бис. Ка-жаа-хорраа немгергей дээрине болу-даа билер киж. А ол хиреде септеге ам-даа шу-дан бербөөм.

— Шуудаар байтыгай, шуут эгелезе-не болгай-деп, база бирээни чаагыктап калды.

«ТИЛЕЛГЕ» СОВХОЗТУН УДУРТУКУЛАРЫНЫН КИЧЭЭНГЕЛИНГЕ

— Оон-даа берге чүве бар. Электри-биле ажалдаан куду-туну суу үнмөстөп, алаа халаттыг чүве. Сордуган суу коолыже барбас, алаа-лаан токтуп каар-дыр. Кудуна ол салыр унулат. А олар дээрге мш чок. Хамын-ла сугаат доскалар таш доң-лар. Ам канчаар, бергешеп келер олар, боттарымыс мыпты аралап чүтөшпөк экен олар тур бис. Бо молдургалар суг чок ат бооп тур.

— Чурттаар бажынаары кандыг дээр силер-деп, Мон-гуш Серенмаа чугалаалы-р.— Сонгаларыла шил чок, ойбак. Ону сондоан-даа көбүшүпөк. Калбак мш-биле дугулап алган чурттап олар бис. Бо база-ла берге чү-рек.

— Ону бригадир билер ийишаан?
— Совхозтун дирекциязын-га чедир айтыргымы тургус-кан бис. Шил чок дээр чүве-дир. Ам та канчап кыштаар чүве.
Бо турлагда байдал шына-ла дүвүрөчлөгү болду. Ол ко-даныш каларчылары малдык семиртилгезин дээш кыжык ажалдап, эвээр эвес семелде-лгезини чедип ап турар дээр-эп анаа болган чугаадан билдирис.

— Совхозтун дирекциязын-га чедир айтыргымы тургус-кан бис. Шил чок дээр чүве-дир. Ам та канчап кыштаар чүве.
Бо турлагда байдал шына-ла дүвүрөчлөгү болду. Ол ко-даныш каларчылары малдык семиртилгезин дээш кыжык ажалдап, эвээр эвес семелде-лгезини чедип ап турар дээр-эп анаа болган чугаадан билдирис.

— Бистин орууусу Улут-Шамбалыгыга улапкан. Кыш болууну келгенин ында бестин сагындырып турар: ой-чи-терге кыркык харлаар агарып чыктылар. Орунчук келде-винде кара тейини баалымы-ла кыштаг көстүп тур. Сов-хозтун хоочун хойжуу Куу-лар Дошка-оолович Дамы-Се-рен ол хун күзөлдөн кош-кеш, кыштаага хойларын чаа-ла сүрүп акекелгенде алаа ужуражы бердирис. Оң чү-дүргөн машина ам-даа кел-бөөн болду. Кышка белеткен бо кыштагда-даа кылды-маан.

— Хой кажаанын көңүс хой дөбөсү, септетимен, деп, хойку биске чугалады. — Ол-даа чайлыг ийишаан. Ону бодум септеп аптар мен. Чер-ле ычаш, чылдынча бодум септеп алар чачыг кижин мен. А харин, чурттаар оран-тураг ам-даа белетке-тимизин элдепиг чүве. Чурттаар бажынын сөстөин берер деп та чөмө катан чугалаан кижин мен. Ол хире-винде-ла суулар бажыны-ам белеп эвес-тир. Ол салыр печаканы кылар киж чээ келди.

Чугалакы бердириске, Куулар Дошка-оолович бо чылын багай эвес көргүзү-лөрүн чедип алган болду. То-руур чүс хойга ошактир 142 хурагыны эшени доруктур-гап, хой буртушпен 3,7 кг лүтү кырган алган. Кызы-ман хойку кыжыа хонга чиртиргенде 42 тонна септе-нин немей белеткен алган.

Бо ийи турлагда байдалдан алдыга, «Тилеелге» совхозта кышка белеткен багай дээрин бажынаар-дыр. Бисе колдана-ларга байдал оон дээрдене. Совхозтун удуртукчулары ла-рий эмчегин алары иретте-нин турар.

К. АРАКЧАА,
«Шынык» тускай корр.

ШКОЛА ДИРЕКТОРУ

Ады-Түлүш Солаан-оолович Би-че-оол дур-жугалыг башкы. Ол 1941 чылда Кызылга баш-кы техникумун чедипкиниг дооскап, август 15-те Эрзинин Сагаан-Толагай эге школазын эрелекчинизге томуклаткан. Оон бээр бо хү-перге чедир келер үенин анык салгалыларын өөредип, кижизидилгенин харымсалгалыг бол-гаш хүндүдүг херезге бараан болуп ажалдан турар.

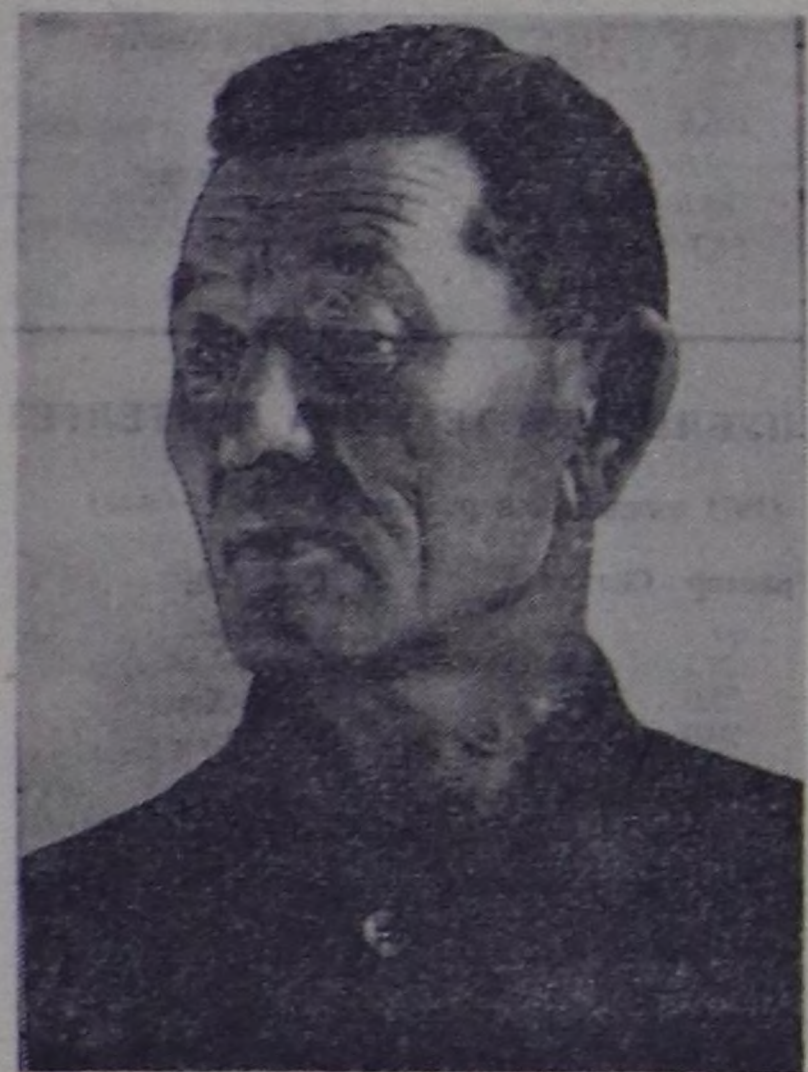
Ады-Түлүш Солаан-ооловичиниң ажил-чору-дугаанымы онзагай чүүүп болза, бо үенин дур-жугада үргүчү школа эрелекчилеп, директор-лап келгени болур. Ол Эрзин, Чоюн-Хемчик, Овур, Улут-Хем, Тады районнарын аны-агы школаарынын удуртукчузуга ажалдан тур-ган.

Бичин чаштарын өөредип, кижизидилгенин хе-рээ дуржугалыг башкы бестин-биле үнелеп, ону партия болгаш чазактыг салган сорулга-рынга дүңдүр тургузар дээш билги-мергези-нин үндүрүп келген.

Эш Би-че-оол кайы-даа школага ажалдан тур-гаш, бирги ээлгеде оон септелгезинге кол кич-зөнгөйүн салыр чапчылдыг. Ол чере чоптүг айтырыг. Чурттаарында, өөрининге таарымча-лыг байдал турда, өөредилге-кижизидилге ажи-лы эки түнүсөдиг болур. Ийи талазында, байка-ралдыг, ажил-ишчи башкылар коллективин тургузары чугула деп башкы санап турар. Олардан чыгыс аял келгенден салып, хүн бүрү-нү доктамак дуулаш чештери дуржугалыг директортуу эки талазынын бирээни. Хой-ниги организациалары болгаш ала-мсар-биле харыл-зааны доктамак тударыкы кичээнгенин ула-дырып келген.

— Өөредилге-кижизидилге ажалында хамаа-рышкан калды-даа айтырыгта доңу, билингир харымын Ады-Түлүш Солаан-ооловичтен ал болур—деп, оон калы ажалдан чораш эш-өөр мактап чугалаан турар.

Эртенериниң башкылаашкынын экинжерин-биле кичээл бүрүзү солук, чогадыкчы өзү-биле

эртени дээш дуржугалыг башкыларын мур-накчы методиказын ажаллап, аны-бүрү ажал-дарын директор чуртукан. Ол өөрөөнчелерин чаа материалды дүргө, бажымы-биле шимчээш алырга дуулаан турар.

Бо чылдан эгелешкен бээр эш Би-че-оол Улут-Хем районун А-Т-С. Би-че-оол калдышыга школа-зын директору. Мурнунда турган чамдык

четистерин эдип, септелгезин үлгөргөй кыл-дырып, материалдык базазын экилештирген. Кол-данышкын бүтү күсүк өөредилге-кижизидилге ажалдарын экинжеринче моондун. Эртен өө-редилге чылын школаны өөрөөнчилери багай эвес дооскан. Амгы байдал эки. Башкылар бол-гаш кижизидилгелер школа директорунун удур-тугазы-биле чаа өөредилге чылынын бирги ул-дуну чедипкиниг дооскан.

Эш Би-че-оол ажалдан келген үчүн чылдары-нын дуржугада чече хире оолдар, кыстары есе чыл болгаш ортукмак школан доостурбаан дээр. Оларын дыка хой партия, советтин удур-тук ажалдарында, будуртугелерде, колхозтарда болгаш совхозтарда ажил-ишчи төдөргин үлүгү кирип чорутулар.

Ады-Түлүш Солаан-ооловичиниң хой чылдар-да улус өөредилгезинин херезге кирип келген кыжымак болгаш шуудуру ажил-ишчи—өөсөдөргө үлгөргөчү. Ол «Улус өөредилгезинин тергил-ни» деп хорек демдөүн, Ленинниң юбилей ме-далынын эдилекчизин. Сестин беш чыл паныш-кы чылдарында өөрөөнчилерин өөредилгеге бо-лган коммунисттер өзү-биле кижизидилгес чедипкиниг дээш СССР-ин Дээш Советтин Президиумунун 1971 чылдын июль 20-де Нар-мы-биле эш Би-че-оол Октябрь Революцияны орден-биле шаптакан.

— Партия болгаш казан мээң күш-ажылымын бестин-биле үлгөлдө, ол дээш улуу-биле өөрүп четтирдим. Шаппал мен моон сонгаар улам эки ажалдарын хүлээдилерип турар. Ынча-гаш улам эки ажалдар мен—деп, школа ди-ректору шаппалды хүлээп ап турар, сепкинин ханынчыла чугалаан.

Ады-Түлүш Солаан-оолович ажалдан келген чылдарынын дуржугада хой-нигитиниң ажи-лы илсекпейлиг кирип, ол дээш үргүчү макталды келген. Партия чырдыгышынын бөлүмүнеринге, школарынга ээзон каш чыл улаштыр пропагандастеп, дыңаачыларга бажы билигин берип турар. Бо чылын бодуну коллективинде политиниң эге школаныг про-пагандастеп томуклаткан.

ЧУРУНТА: А.Т. С. Би-че-оол.

Т. ХЕРТЕК.

Авторуң фотозу.

БЕДИК ДЕННЕЛЧЕ

Камгалал ниитилелиниң VII съездизинге уткуштур

Чурттуу камгалалыг кү-жүн бажылаарына ДОСААФ организациаларынын ролу улут. Анаа улут дузаны чер-теде палыг, номсомол, профсоюз организациалары чедирп турар. Ажилдарын шери-патриоттук кижизидил-гезинге, Төрөн чуртун карак оту дег камгалар хереке оларын белеткээр-биле улут кичээнгенин ДОСААФ-тын эге организациалары салып келген. Партиянык XXIV съездизинге СЭКП ТК-нын Чыгыне секретары Л. И. Брежнев «Чонук будурган каан бүтү чүүлери илгелелг камгалаттыгын турар ужу-луг. Совет күрүвени бажы-лаары—ол дээр, оон Чеп-сектин Күптерин база бажы-лааар, бистин Төрөн чур-тувустун камгалалыг аргазы бүтү хемчегер-биле бестин дээш хемчегер. Ынчанга ам-дыламында оонурал чок дег-лейде чурттап турар бол-ганын, ол—эң кол сору-галарынын бирээни болуп артып калары—деп чугалаан.

Бо улут сорулганы күүс-дир дээш аныктар ортузунга шери-патриоттук болгаш шери-гизе белеткен ажалдарын Улут-Хем, Каа-Хем, Тады болгаш өске-даа чамдын рай-ондар эки чорутуу турар. Ылангыя Кызыл хоорайда, Каа-Хем районда шери пазы-мылар радио, автокубларга, шериг техниктиг бөлүмүгери өөредип, тускай мергезилдер-ни чедип ап келгенер. Бо черлерге ДОСААФ-тын эге ор-ганизациалары партия, ком-сомол организациалары бо-лгаш шериг комиссарынаары-биле калы бажыг харылзаа-ны тулуп, аныктарын шери-гизе белеткээр херекке улут-хууун киригешер.

Сөөлүгү үеде СССР-иниң «Бу-гү-чинтинин шериг хуула-гезинге дугайында» Хоюлау-нуу негелделерин күүсөдир дээш республиканын ДОСААФ комитетин шериг кезектеринин дуулаш-биле техниктиг бол-гаш көргүзүг херекселери-биле ДОСААФ-тың өөредилге организациалары хандыраар

талазы-биле чамдык ажил-дарын кылды чоруткан. Ша-гаан-Арыг хоорайда спортук клубтун туудун кылган. Ында чолаачыларын, мотоцикли-стерин, радиостерин белеткээр-гизе болгаш спорттун шери-гизе-техниктиг хенирлеринге маргалдааларын эртерери-ге таарымчалыг байдал тур-густулаан.

Албан организациалары, буду-рулге, өөредилге черлеринге шериг херезин талазы-биле өөредилге пункталарын тур-гузар талазы-биле өөзүн эвес ажалдарын ч е р - ч е р - д е ДОСААФ организациалары кылды чоруткан болгаш чур-такчы човга шериг херезин база совет улустун маадыр-лыг чаагай чачылдарына про-пагандаларыга идепкейлиг киришкен.

1971 чылдын декабрыда бо-лур камгалал ниитилелери-нин VII Бүтү-эннелг съезди-нинге белеткен ажилы рес-публикага эгелеш. Ол ышак ДОСААФ организациала-рынга отчот-сонгулалыг ху-раалдар эртингезин. Ылангыя

Чоюн-Хемчик районга бо ажил организастыг болгаш бедик денчелге болуп эртен. Бо районга камгалал ниитиле-линин кенгууверин сон-гуурда кылдыгыга ажалга хаан анализти кылды, чам-дык ДОСААФ организациала-рынын ажалында бар четес-терин чыда-биле шүгүмчү-лөп, оу эли амырчы улут кичээнгенин салган.

№1 АТЕ-де, республика-тун АТИ-ында, «Тыва тулут» трезиниң үлгүлүр будурга-га камгалалында ДОСААФ-тын эге организациалары шери-патриоттук болгаш камгалал-массалыг ажалды колдунда байырал хуверинде чору-луп турар болгаш ол хуверин эрте бээр, бо ажил шуут уттуулар. Тулут материал-дарынын номбиндында (ди-ректору Р. А. Сметов, парт-организация секретары П. Д. Курченок) ДОСААФ-тын эге организациалары бо хуверге чедир тургустуулаан.

ДОСААФ республиканын организациаларынын база бир чуртала сору-галарынын бирээни болза, шери-г баар оолдарын баш улур мак белеткен чорудары бо.

лур. Совет Армиянын хүрээ-лелгиче чылды-ла чолаачы-ларын, мотоциклистерин, ра-дистерин болгаш өске-даа шери-техниктиг мергезилдерин чедип алган чүс-чүс оолдарын үдөп чорудуп калган бис. Ын-чаа-даа бо ажил чамдык черлерде чогуур денчелге че-дир тургустуулаан.

Камгалал-массалыг болгаш шери-патриоттук ажалды ажалчы чонук ортузунга чорудурунга улут дузаны чер-челде партия райкомдары, партиялар, партия эге ор-ганизациалары ДОСААФ ор-ганизациа чедир ужураат. Оларын чон ортузунга ха-маты болгаш Ада-чурттуг Улут дайымын кирижичи-лери болгаш күш-ажылын панышчалары-биле ужура-лыгдалары, темалыг кезээ-лерин, спортук маргалдаалар-ны, измалал-массалыг бол-гаш шери-патриоттук база өске-даа чугула ажалдарын чорудурунга боттук дузаны көргүзөр херекке идепкейлиг киришкен турарын чедип алары чугула.

П. ГРИГОРЕНКО,
Тыва АССР-ин шери-г комиссари.

Мергежилдик чазаныкчы

Уе-дарган, уран-шевер кижилер кайы шаган тура чо-нуу улут хүнүткелгине тур-ган болгай. Оларын тынызым, мерген угаан-биле болуп, шу-туп, хээлп кылган эт-сепи, кижилерин кичээнгенин хаа-ра тузуп, оларын магадалын дайныктырып турган. Амгы үенин уран-шевер кижилери-нин туткан, кылган чүүлдери улам-на онзагай чараш. Чүге дээрге олар үенин негелдизин айы-биле чаа хевир, чаа утка кирип, ыял болгаш те-мир-дестен кылган чүүлдерин төрөн чонунга бараалдадып турар.

Талыгыг ырак Монгун-Тай-ганын «Малчы» колхозуну тыныгыр-сагыгыг бызанычы-ын Кан-оол Далбышович Хер-тек үстүлге чугалаан улау-вуска шуут дорт хамаарыла-лыг. Оон ат-сураа районда билингир. Анаа оон чангыс чер-чурттуулары сепкинин ханынчыла чоругаар турар.

Борбак хүрөп шырайлыг, калыр хавактыг, чылдар-чалбас оожум булуштуп, үжөн хар чаа-ла ажа дүжүк чорук киж-би-ле чугалаашып, оон киж-ажылы изиг чүткүтүн билп алыр аргалыг болган мен.

— Төрөн колхозка бы-занычыл ап ажаллаа-да ам есе чыл ажа берим—деп, ол ын-чалында өөрүшкүлүг кончук чугалады.— Бо эртен үенин дуржугада черле эки дри-тип, ажаллап тур мен. Менээ оон улут өөрүшкү турбас ужураат. Чону кижини күш-ажылын ол хире бедик үне-леп, мактап турар чүве бол-ганда, мээң балды туткан хо-лум улам дынып турар, мин-диг ийи.

Бизанычын арында өө-рүшкүнүн хүлүмзүрү хээлен-дир чуртутууну, борбак-хүрөп шырайы артында чырык-чаа-гай ышаш кынып келди. «Чүвезе ужу-ла бар. Магта-нын база болбас» дээзинг мен-че көрөш, чугаазын улам-чылаан.

— Ирак-чоокка сурагыг, илап бөзүр бажылыг ула-бис. Бозу наам-хыг зөгүп, кырып бар чылар-лаа болза, оон хол деген чүвезе амыл чү-везе зег, арында чараш, кө-рүштүг апар болгай. Херези-не Күш-ажылын Кызыл Тук орден кылаан Ириг Шагы-рович Шуугур (бис кырганын хүнүлөп, өөрөтөн чанымыс-

биле «Шуугур ирей» ажи-р улус бис) бисти чазаныгыг, бизанычыга өөредип каан. Ажылга кончук-ла кыжымак ирей. А бистин оон негелдизин база уагт болур ийи. Оон мурнунга боран-саран ажал-ды көргүскөн ажыг чок. Бир эвес арга чок кылды шыдаас болуунда, анаа дүргөн-не ужу-рчөвүн эп-чөп-биле чугалаа-нын дээр. Ол казан-лаа сзэн кошканын кыжырып, шоот-лас. Харын-лаа арга-сүмени улам айтып бээр, олдумайлаан чыгыг сөзү-биле кижини ту-ра-соруу күштелдирептер кырган чүве. Амылыралыг хойну көргөн кырганын бил-бес чүвезе чок. Оон амылы-ралчы арга-дуржугазы улау.

Бизаныч Кан-оол Далбы-шовичинин ажил-ишке өөрет-кен уран-шевер бажыныкчы дугайында бо чыгыг, чымчак сөстөрүн алыс утказы улут.

Сее чыл мурнунда анык кижин «Малчы» колхозун ча-занылга черинге келген. Ын-чан ол чер казын-лаа зериг-дерексел-биле чүмөтчимизин, илиг, чазанылга материалла-ры-лаа чок турган. Анаа Шу-угур ирей ажаллап турган. Анык ар Кан-оолду ол бир кезек топпап көрүп, оон чүге сонургалдын айтырган.

— Балзы тузуп, бизанып көрбөзүн черле шил, кырган. Чүвү-лаа кылды билбеген арга-жак—деп, оон минин чугалаан.— Силерин көрүмө, аагарганчыл-ла-тыр. Хаарыл-ганы каш хыг-хыг кылды игкидээринге, илчирбө зег дээрбек чоңугулар хаарылга-нарзан шойлунгүлөй бээр-дир. караанар-биле а а й - э з и р шыгаай туткулаашылар соонла, стол, санайын болгаш өске-лаа зериг-херекселерин кез-аектери болу-ла бузе хона бер-гепи-биле домей көстүп келги-лээр-дир. Мен ышак кижиз-лаа бизанычын ажалчык-сөмөң ажыг чок чүве эвеспе?

Ириг Шагырович Шуугур хөдүгү хүлүмзүрү каан. Оон соонда хөдүгү чугалаан:

ТЫВАНЫҢ МИЛИЦИЯЗЫ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЭЭЛЧЕГДЕ

ХООЙЛУ БОЛГАШ ЭРГЕ-ЧУРУМ КАМГАЛАЛЫНДА

«СЭКП-нің XXIV съездинин шийтпирлерин — амыралал» деп дотунуу ада- биле социалисттик чарыш бүгү чуртта ышкаш, иштики херектер органдарында калбарган. Ол чарыш—чогаалдыкчы өпер- гиянын, бекик мергежилдин үнөр дөзү. Ону долдузу-биле ажыгалаң коллективтер мили- циянын кадрларын өредирине- ге болгаш кижизиндерге кес- ку чедикшилерни чедип ап турар.

Ушкү кварталда социали- стик чарышка Каа-Хем рай- куэскомунун иштики херектер кидизин, Бий-Хем райкуэско- муун иштики херектер кидизин- ниң таңымыл-камгалаа салбы- ры, Бай-Хаатын өрт камга- лаа отряды тилекчилер бол- ган.

Республиканың иштики хе- ректер органдарынын кадрла- рынын мергежилдин өскени- биле кады ажылаң културла- рын ирракта бөлөн болгаш сай- ырааң. Хой-ниити-биле ха- рылаа бижыккан. Тываның милициянын хүрээленинде тускай мергежилдик, ажал-хе- рөөнөк чүткүлдүг, эрес-шуду- ру кижилер чымыштыг ишке шудуру ажылдап турар.

Иштики херектер министр- ствозунда чолаачы-шагдаа А. Воронцов, Бий-Хемде ша- даа Б. Артан-оол олар бузын- ник боттарынын бүрүн бараа- ладып чоруттарынын олурун- да. Сески беш чылдын план- ыг өнөөлөрүнүн күөсүлө- ринге оларнык ачы-хаылааңг болганын ол эштеринк херек- теринде чабынганан. Күш- ажалдык Кызыл Тук орден- нер херечилер турар.

Таңдыда истелге херөөнүк улуг инспектору О. Ооржаа «Дайынчы ачы хаылаазы дөзү», Чоюн-Хемчик райкуэ- скомуун иштики херектер кидизинин начальныи О. Донга «Күш-ажылачы шыларал дөзү» деп медальдар-биле шаңнаткан. Хой-хей он эки ажылаңчыларын аттары Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң Хүбү- лел дептеринде кыял бийл- деп болгаш Хүндүлел сам- быраадына кирген, «Совет ми- лициянын тергилни» деп хе- рек демдектери-биле шаңна- тылаан. Оларнык иштинде Улуг-Хем райкуэскомунун иш- тики херектер кидизинин паспорт столунун начальныи А. Гру- динина, Кызылда истелге хе- рөөнүк инспектору милиция- нык биче лейтенанты М. Тулуш, министрствонун кидиле инспектору милиция- нык лейтенанты А. Зверев олар болгаш өскөлөр-даа бар.

Коммунисттик тургузушкун- нуң сорулгаларын чедикши- ник шийтпирлеринге соци- алисттик хойбулу болгаш эрге- чурмуу сагыч, чоң ортузунга профилактикттик ажылды бекик дептелге тургузар талазы- биле партиянын XXIV съезди- ниң айттышкыны онза ужу- рдузалыг. Манаа хамаарыштыр өлөөн ажалды республиканың хой-ниитин болгаш милиция органдары чоруткан. Бо хүн- перде 405 улусчу дружина азы 9 муң хире кижик, 100 ажалг үзүчү судтар, дүз көр- гүзериин чөвүлдери, адми- нистративтик комиссарлар, ми-

лициянын штаттан дашкаар чүс-чүс дузалакчылары, 900 комсомолчуну хаара туткан комсомолдун 55 оперативтик отрядтары республикада хой- ниитиниң көрүм-чурмуунуң камгалаалында кижип турар. Хой-ниитиниң көрүм-чурму- мун үлгелеринг тузар даш шим- чөөшкүн сөөлүг үеде респу- бликада калбарган. «Көк-Тей» совхозун, Кызылдын автосеп- телге заводунуң коллективте- ри ол патриоттук эгелээшкни- ни үндүргөн. Ону профэвеле- дериниң область чөвүлели дет- кэон. Колхозтар, совхозтар, бүүдүрүлгелер, чурттакчылыг черлер аразына хой-ниитиниң эң үлгелеринг көрүм-чурмуу дөзү көрүлдө-конкурсту чар- лаан. Бо чагай шимчөөшкни- ниң эгелечки «Көк-Тей» сов- хозта ажылаңчынар ортузунга профилактикттик ажылдын деп- нелги бөдөнүнден өрткөн тос айларда ажылаңчынар иштинде арагалаашкын тургузунан ажал сагы узер чорук өрткөн чылдын ол үезинге деңгөөрге 50 хуу кымырланган.

Хулуган үлгелеринг кы- лыр, арагалар чорукту баш удур чайдыр талазы-биле милициянын, хой-ниити ор- ганизацияларынын чурттакчы- лыг черлерде ажык идепкей- жөөн. Аар кем-херек үлгедир таварылгалар кызырылган. Чон ортузунга эрге-дүрүм про- пагандазынын калбарганы ма- наа биче эвес ролду ойлаан.

Республиканың иштики хе- ректер министрствозунда ко- ллегиязы чоң ортузунга хойлу- дүрүм билгилериниң он эки пропагандамы дөзү конкурсту чорудуп турар. Чагыс-даа кем-херек үлгедиршикин бол- баар чурттакчылыг черлер Тыва- да хой. Бо дөзүге социали- сттик хойлу-дүрүмүн, хама- тыларынын эрге болгаш хүлээ- лелериниң дугайын солун арга- биле тайылбырлап келгенини ачыы-дур. Милициянын опе- ративтик ажылдакчылары, юристер тус-тус коллектив- терге барып, чоң ортузунга лекцияларын, беседаларын кы- лып турар.

Чедип алган бидир-мерге- жилге, дуржулага оожура- вас ужурулг биче. Ажал-хе- рек амы үениң негелдизинге дүштүр улам бурунгаар хөг- жүр. Мурунушта чаа-чаа со- рулгалар. Ичынчаа амыды- рал-биле деңге базары, амы үениң негелдизиниң дептели- ге турары чугула. Бо талазы- биле телептик ажал-ишчи үле- герин милициянын мурунакы ажылдакчылары көргүзүп ту- рар. Милициянын хоочун ажылдакчылары полковниктер В. Федоров, В. Васильев, З. Маадыр, милициянын стар- шиназы С. Домрачев, анык- тардан милициянын улуг лей- тенанты Г. Никифоров, мили- циянын лейтенанты А. Арандо, милициянын сержанты В. Байр олар ышкаш он-он кижилер боттарынын ал- бан хүлээлгенин ханы билдир, амы үениң негелдизиниң дең- нелдиге ажалдап турар.

Кадрларын ачы-хаылааңг ажал-херөөн демделгелин, оларын мурунда улуг сорул- галарын мадаа алыкса чөгүр. Милиция органдарынын күө- миникини кем-херек үлгедир,

күрүнениң болгаш хой-ниити- ниң өнү-хөгөгизин оор- лаар чоруктарын шуут чок бол- дурарынче кезеде угланып келген. Социалисттик өнү-хө- рөгизин оорлап-самчыгаар, төчөгдөөр чорук-биле дем- сед, кем-херек үлгедиршикин- неринге удур истелге херөө- ниң ажылы улам шыгырааң. Ол аппараттардын ажылдак- чылары эрес-дүрүм, тывынгыр болгаш ажаңгыр ажалдап, хой нарын ажал-херектерин шийт- пирлеп турар.

Назы четпөөннерин кем-хе- рек үлгедир чорук-биле дем- сед ажалдын харымсалгалыг участоктарынын бирээни. Ам-гы үеде бистик республика- ның район бүтүзүнде милиция- нын урулгар комитеттарынын инспекторлары тодагый сорул- галыг ажалдап турар. Оларнык иштинде Кызылда урулгар ком- натазынын инспектору, мили- циянын лейтенанты Р. Ну- гис алаады урулгар ортузунга кижизиндегелге ажылын сагыш човангыр, кызымаккай чорудуп келгенин онылаа демделеп турар бис. Ол, «Совет мили- циянын тергилни» деп херек демдөөн адилекчини. Ми- нистрствонун коллегиязы В. КОМ Тыва обком-биле кады алаады урулгарын көрүм-чу- рум үрээр чорукун бөлүрба- зынче уланган кемчелдерин ап чорудуп турар.

Партия организацияларынын сагыш салдыныкынын ачы- ымыда сөөлүг чылдарда ми- лициянын шугурунга ажалла- ыр-биле көзүп турар анык- тарынк хой кезиң эки белет- келдир, бурунгаар чүткүлдүг, ажал-ишке ынактар. Чүгүлө 1963 чылдан бээр партия, ком- сомол органдары милиция ажылыныче 750 кижин чорут- кан.

СЭКП-ниң XXIV съездинин салган сорулгаларынын бирээни бола, ажылдакчы ки- жи бурунчун сагыла-чурму- му, харымсалгалын бедире- бир. Партия, комсомол ор- ганизацияларына даанган, иш- тики херектер органдарынын коллективтери бот-составы партиянын, чоңуң мурунга бедир харымсалгалыг ажал- даар мөзү-шынга кижизинде- ринче кичээлгенин мөөнөп-тер- турар. Милициянын ал-аллары- нын, партиянын болгаш чоңу- нуң мурунга харымсалгалыг борурун дугайында айтыр- галары партия, комсомол хура- лдарына чугаалааңгы тургу- лаан. Кадрлар марксис-ле- ниничи теория-биле чегелдиз- ринче улуг чүткүлдүгүлөр. Бо хүнперде партиянын XXIV съездинин материалдарын, В. И. Ленинниң дөзүлгө- рөөрини тус-тус коллектив- терге уламчылаашкан.

Иштики херектер органдары- нын ажылдакчылары бүгү чоң-биле кады бөгүн Совет ми- лициянын хүнүн күш-ажылачы чедикшилеринг уткуушаан, партиянын XXIV съездинин салган сорулгаларын күөсүл- ринге кезеде белекин база катап илергейлеп турар.

С. ЧАНАР, полковник, Тыва АССР-ниң иштики херектер министр.

ТӨЛЕПТИГ САЛГАКЧЫЛАР

Тываның милициязынын хоочун ажылдакчыларында болуңуң салгалчыларыга үне- лиг болгаш хүндүткелдиглер дыка хой.

Милициянын старшиназы Харыма Монгуш Совет Армия- ның хүрээленинде халаашкан соонда 1944 чылдан бээр Иш- тини херектер министрствонун органдарына ажалдап келген. Милициянын албаны ол ам-даа уламчылаашкан. Хоочун салгалдын ажылдак- чыларынын олурунда Оюн Чытай-оол база бар. Ол, амы- дымалдын улуг оруун Тес- Хемге анаа шагдаа болуп эс- гелээш, министрствонун сал- быр начальнигиниң оралка- чызынга чедир депшип, 30 ажыг чыл ажалдааш, пенсия-

лап дыштаны берген. Чымыштыг ишке боттары- ның амыдыралынын эң эки чылдарын берген хоочуннар— Василий Прокопьевич Сима- хин, Александр Сюрикович Эр- тиме олар болгаш өскө-даа эш- тер анаа-ла олураарын черле күзөөс. Олар чок-ла болза, төрөөн коллективиниң амыл- херзэн сонугурап келир, чок- ла болза, аныктар-биле ужу- рашып, боттарынын анык чор- раан чылдарынын, уттуңура- бас милицияны ажал-херзэн дугайын чугаалап бээр.

Ындыг хоочун салгалды кижилери бистик улуг хүн- дүткелчелесте. Оларнык шуду- ру ажал-херзэ салгалчыларга кезеде үлгөр-кижи. Ындыг- ларны Тываның милициязы-

ның чоргааралы дикир бис. Сөөлүг чылдарда дээди бол- гаш тускай ортуман эртеминг аныктар милиция органдары- ына хой-биле негелдиз кээп турар апарган. 1970 чылда милициянын дээди школасын дооскан соонда милициянын лейтенанты Артур Арандо- ду Чоюн-Хемчик райкуэскому- нуң иштики херектер кидизин- ге чоруткан. Баштайгы үеде истелге херзэнниң инспектору- га ажалдап турган. Перспек- тивтик, инициативалыг, кызы- манкай анык коммунист бо чылын салбыр начальныинге томулаан. Пенсияме үнгөн хоочун ажалдакчы болур, Ле- нин орденин адилекчини Бори- с Бирюков оңун солуп ажалдай бергени анык эшке

улуг идегил-дир. Милициянын дээди школа- зынын доозукчу Содунам Су- ге-Баадыр истелге херзэнниң инспекторунга ажалдап тура бымыг туруштуг, эки талазын көргүзүп, коллективиниң маңа- талын чаалап алган. Мергежи- лин кызыманкай-биле бедир- лип чорур анык ажалдакчы ам Барыын-Хемчик райкуэ- скомуун иштики херектер кидизиниң начальнигиниң орал- кычы.

Чон четтирдик дээр кыл- дыр совет милициянын алдар- ыг чачылдарына төлептиг болуңар деп анык ажалдак- чыларга бо байырлаады таа- рыштыр күзеп каалыңар.

Чуруктарда: Милициянын полковниги чоран В. П. Си- махин анык ажалдакчылар- биле беседа кылып олур. Чоюн-Хемчик райкуэскомунун иштики херектер кидизиниң салбыр начальниги Артур АРАНДО.

Ю. НЕПОМНЯШИЙ, Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң инспектору, Авторнуң фотолары.

лыг чачылдарына төлептиг болуңар деп анык ажалдак- чыларга бо байырлаады таа- рыштыр күзеп каалыңар.

Чуруктарда: Милициянын полковниги чоран В. П. Си- махин анык ажалдакчылар- биле беседа кылып олур. Чоюн-Хемчик райкуэскомунун иштики херектер кидизиниң салбыр начальниги Артур АРАНДО.

Ю. НЕПОМНЯШИЙ, Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң инспектору, Авторнуң фотолары.

СОРУККУР БАЗЫМНАР

диг, аныктарга үлгөр-ки- жистик кижилерин бирөөн. Айымалдыг кем-херек үлгедир- келерин истер болгаш ту- дарына ол оперативтик бол- гаш бидилдиг.

— Ажал сагы доостур чыгай берген бир-ле хүн. Ахертер телефон даагы улажы бер- ген.

— Титов кудумчузунга көзүп көрүңер! — дөз дүвү- рөөнниң үн дежурмалап олурган Моргуйга дыңдал- ган.

Медээ берген черке ол дүвү- далаш-биле маңааңаң. Чымба Маадыр-оол болгаш оон кады арагалаан өнүктү- ам бир чартык дитр арага садым ижиксөөн дөстүмүн турган чүвө-дир. Ол дүштө боттарынын чыгыс чер чурт- туу Норуз маңааңаңа бар чоралды өскөргөп калар. Экиртеринг бирөөн демти кижиле ажа негел херектер. Көдөрзө хулугагар Норузуну болгаш алаа дуза- лаакыры-биле көлгөн дружин- ник Бадның бижик-биле ба- лылааңаң. Шаң ол үеде ка- нитаз Моргуй алаа маңааң көзүп четтигилең болгаш ажалгыр көдөлгөш, хулуга- нарын ол-ла черинге тууду алган.

«Ажыла дуржулаа, кан- ды-даа херектик ужурун то- дарыдыг тышкаш, шын шийт- пирин үндүрерин — ол дөзүге милиция ажылдакчымын ки- жиге доран-ла моондөтпөтө бербөс болгай. Кийи бодуңуң

мергежилди бедиреринче чүт- күлдүг, ажалыга бердигең болза ол бүгү бүтпөй ка- чаар деп, Семён Серодиро- вич чугаалап олурар болду.

Оперативдик ажалды анык чик эвес. Кезеде-ле эер кырыкта чорур. Инициатив- дик болгаш чоңуң өнү-хө- рөгизин, амыр-дычы дөзү дүвө, хуңуэ дивий ховулар- нык дөстөмөргөн, тараа бол- гаш ситен шөлдөрүн-даа ке- зир.

Семён Моргуй милициянын хоочун ажылдакчыларын бээр. Чарык амыч чыл иштике ол бузын- ник ишке бараан болуп келген. Водуңуң күш-ажылачы оруун Тере- Холдүк Эми алдын урулгай- га ажалдакчыдан эгелөөн. Дөр- те чылдарын орта үезинде ол районунуң милиция черинге аяг ажалчынына ажалдай

болгон. Ур-даа болбаанда аныкта кызымаккай, ак сет- килдиг анык оолду шагдаа- ларын сүмөлзөн. Оон соо- да бир чыл эртенде участ- ок толоонинге дешпиткен. Ажалдык харымсалгалы бе- доо. Баштайгы үеде дур- жулга чок анык оолга берге турганы бидилдиг.

«Кижик өөр, кидил шөйлүр» дикир болгай бис! Чылдар эртен тууду Семён Моргуй ажал-херөөнө улам мерге- жин, билгил бедир, ажал- херөөн хой-ниитиге дашкаш кылып билдир апарган. Тере- Холте, Тадыга, Эрэнге ми- лиция шугурунга ажалдап барган чер бурунгау чоңга ол төлөптиг бараан боон кел- ген. Ажылаң уламчылаш- шаан ажалдын аныктыларын кезеде школасын дооскан. Талын хорайга чартык чыл

иштинде тускай мергежилди бедирерин оон практиктик дуржулгалын улам байыткан.

Бодуңуң албан-хүлээлгенин- ге кызыманкай коммунист чачыс эвес улаа маңааң-маңа- талды алган. Совет чазыктыг беш медалы оон херөөнде чайнап чорур. Оларнык ара- зында Ленинни юбилей меда- лы болгаш «Совет милиция- ның 50 чылы» деп медаль база бар, Семён Серодирович Моргуйну бодуң ажалдап- лаа милициянын капитаны- га чедир өрткөн соруккур ба- зымнарын кыкы чугаалаага ыңдыг. Ол, амы үеде боду- нуң коллективинде партия организациязынын секретары, СЭКП-ниң XXIV съезди- ниң шийтпирлерин күөсүл- ринче ыда ажалдап турар коммунистерин болгаш комсо- молчуларын баштамышаан, ажалдыг ажал-херөөн хан- дыкшылды-биле уламчылап турар.

Ш. ХАВЫШ.

ДЕПУТАТ ДРУЖИННИК

«Көңүл эки дружинник» деп херек дөдөзүн кезеде-ле бот-ботунда калган алаа чор- урур кижини Чаагы көдө Со- веттик конторалары, суурра бо-ла көрүп бээр. Ол болза көдө Советтик дарыяларын оралакчыны болгаш депута- ды, туудуру Василий Дамды- дыр. Барык он беш чыл иш- тинде суурнуң дружинникте- рин баштап келген кижик.

Василий Донсковични хе- рек апаран таварылаа чок кижилер дуза дилеп үш дүңүнүң

ортуңунда-даа, сымыр даңкын бижиле-даа эки ышкаш ча- лап келер. Арага-дарылаш- кын, сош-содом чүрү өскүр- нес дээрли! Ынды таварылаа дружина командир өскө активчилерни эгелдиз ала- гаш хүлээлгенин күөсүлөп чо- руттар. Ажалдап келген үе- зиниң иштинде амыр-дыжын билбес ол дружинникче же- кем-херек үлгедиршикерин, хой-ниитин көрүм-чурму- нуң үрөкчилерин быжы тоа- ка туртаан дээр. Василий

Донсковичниң эрес-шудуру ажалын райкуэскомунун иш- тики херектер кидизиниң на- чальныи С. Кызылда, район- нуң узе судуңуң шийткелчи М. Бай-Кара оларнык ма- гап турар анаа таварылаа эес. Оон үлгелерин эдерген аныктар С. Адын-оол, Н. Се- реп, В. Тондугай олар болгаш өскө-даа дружинниктер ми- лиция, суд органдарынын иде- гелдиз дузалакчылары.

В. МОНГУЛ-ООЛ, Улуг-Хем район.

ТЕХНИКАНЫҢ АЧЫЗЫ

Кем-херек үлгедиршикерин- биле демиселге техника кол ро- лдуг. Кандыг-бир үлгедиршикин болгаш черин маылааң көрүүндө эгелөөн, лабораторияга нарын истелгелер кылы- рынга чедир тускай техниканы амы үеде ажалгап турар.

Кызыл хорайга болгаш бир аар кем-херек үлгедирши- киниң үезинде херзөөнө кижик аутурган. Ол, арагалааң- кыннык уружу болган. Ону үлгеткен херектен чаштыма берген. Хоорай прокуратуразынын истекчин эш Матян херек үлгеткен черин тодарыдып көргөвүнн соонда олуруктуңуң чөсөөн дилээрин организастаан. Истекчи соруваалыг херекселди ажаллааш, кудук дүвүндөн бөд- ды уштуу эгелгелер. Ону демги херектен бодуңуң дер- аны үлгедиршикин соонда оштакан болганын тодараткан.

Каа-Хемниң Сарыг-Сеп суурда аптекады өмнөр оорлаан

УҮЛГЕДИКЧИЛЕР ТУТТУРГАН

Совет милициянын ажал- дакчылары, улусчу дружин- никтер бир демик ажалдап, мисалын куужуңе дайып ал- гаш албан-хүлээлгенин күөсү- лүп чорур. Оон бир чыааан аш көрөз. Барыын-Хемчик райкуэскомунун иштики херек- тер кидизиниң дүңкөй де- журныын ажалдап олурда телефон кыштырт дөз.

— Эри-Барык суурда эме- неге пунктузунуң эргелгенин Даржаа-дыр мөв. Мында бир байымың чыааада кижик чыдыр. Ол аяг хөйрлүг-дир. Удустан чорудуп көрүңер — деп, халааштыг дикиткан. Кидизтин кол ажалдакчы- лары чыаааган, милициянын лейтенанты С. Содунамын баштап, оперативтик бо-

бир таварылаа болган. Херектин болган черин тодарыды- тур, салаалар кой артык херекселди тышкан. Ону лабора- торияга хылаа көргөн болгаш оор кылган үлгедирши А. Григорьев-тир деп маап тодараткан.

ССР-ниң криминалистика салбырлары бо чымын боду- нуң чартык түс чыл юбилейин демделгез. Бо үезин иш- тинде оон ажалында улуг дуржулаа моондөтпөгөн. Кем- херек үлгедиршикерин-биле демиселге тускай техниканы ки- дилин ажаллап турар кадрлар өскөн. Бистик республика- ның иштики херектер органдарынын ажалдакчылары бот- тарынын хүн-бүрү ажалына совет криминалистиканың ке- дикшилерин ажалгаар талазы-биле мергежилди бедирин турар.

милициянын улуг лейтенанты, эксперт криминалист.

Милициянын ажал-ишчи хүнү дежурный албанында эге- лээр. Дүвүрөөннү баштайгы медээ бирги эөлгөчө опера- тивтик дежурныга килер. Ол дол-доран кемчегин ап, чо- гуур айттышынын бээр. Кызылдың пассажирлер АТБ-иниң коллективинден ми- лиция органдары ажалдакчы-биле чоруткан комсомолу Аранды Попов ий-ле чыл ажалдааш хүндүткелге четкен анык ажалдакчыларын бээр.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотолары.

